

РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВИХ РОБІТ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ У 2023 РОЦІ

У 2023 р. Державною науковою установою "Книжкова палата України імені Івана Федорова" виконано прикладні науково-дослідні роботи (НР) за двома темами:

Тема 1. Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2022—2023 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів. Державний реєстраційний № 0123U100426.

Керівники: в. о. директора, професор Сенченко М. І.; вчений секретар, канд. наук із соц. комунікацій Васьківська О. Л.

Тема 2. Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2022—2023 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1970-х рр.

Державний реєстраційний № 0123U100512.

Керівники: 1-й заступник директора з наукової роботи, канд. наук із соц. комунікацій Мураховський А. Л.; заступниця директора з наукової роботи Гуцол Г.О.

Тема 1. Розроблення і комплексний аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2022—2023 рр. та формування електронних довідково-інформаційних ресурсів

Ключові слова: АДМІНІСТРАТИВНІ ДАНІ, ВИПУСК ВИДАНЬ, КНИГОВИДАННЯ, МОНІТОРИНГ, ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК, СТАТИСТИЧНИЙ ОБЛІК, УДК, ISBN, ISMN, ISSN, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.

Об'єкт дослідження: обов'язкові примірники видань, українські та зарубіжні медіа, інформаційні бази, Міжнародні стандартні номери (ISBN, ISMN, ISSN), національні еталонні таблиці Універсальної десятикової класифікації (УДК).

Мета роботи — забезпечення галузі та суспільства адміністративними даними випуску видавничої продукції, що характеризують явища й процеси, які відбуваються у видавничій сфері, електронними інформаційними ресурсами з питань видавничої та бібліотечної справи.

Методи дослідження — моніторинг, аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування — під час підбиття підсумків на різних етапах дослідження. Статистичний метод використовувався для обробки результатів аналізу видавничої діяльності.

Розроблено та проаналізовано адміністративні дані (звіти) про випуск неперіодичних, періодичних і продовжуваних видань у 2022 р.; оперативні дані про випуск книг і брошур станом на грудень 2023 р., узагальнені дані про доставляння обов'язкових примірників видань України за 2023 р. (станом на грудень); підготовлені аналітичні матеріали з висновками та рекомендаціями щодо виявлення потенційних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері, висвітлення питань книговидання в Україні та світі; видано: монографію М. Сенченка "Бібліографія країн світу", довідник "Календар знаменних і пам'ятних дат" за II—IV кв. 2023 р., I кв. 2024 р., статистичний збірник "Друк України. 2022"; електронний інформаційний масив "Красназнавчий каталог : методичні рекомендації щодо організації та структури за УДК"; побудовані готові індекси УДК для актуальних і часто вживаних понять / тем, для яких відсутні прямі індекси в таблицях, внесення їх у зведений Алфавітно-предметний покажчик до таблиць УДК; електронний реєстр помилкових ISBN, ISMN за 2023 р.; актуалізовані бази даних: "Друковані засоби масової інформації України"; користувачів систем ISBN, ISMN, ISSN; законодавчих і нормативних документів у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи; українських і зарубіжних медіа. Актуалізовано веб-сайт Книжкової палати України з оновленими сторінками; аналітичні огляди за темою дослідження. За результатами кожного кварталу складено інформаційні записки з додатками відповідних документів, в кінці року — звіт про виконання НР у 2023 р.

Результати НР:

1. Зведені адміністративні дані (звіти) про випуск періодичних і продовжуваних видань за кількісними і якісними показниками у 2022 р., подано в Держкомтелерадіо, Державну службу статистики 11.05.2023.

2. Зведені адміністративні дані (звіти) про випуск газет в Україні за кількісними і якісними показниками у 2022 р., подано в Держкомтелерадіо, Державну службу статистики 11.05.2023.

3. Зведені адміністративні дані (звіт) про випуск неперіодичних видань за кількісними і якісними показниками у 2022 р., подано в Держкомтелерадіо, Державну службу статистики 11.05.2023 для складання офіційної державної статистики.

Аналітичні огляди щодо випуску періодичних і продовжуваних та неперіодичних видань у 2022 р. подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за відповідний період, оперативні дані про випуск видань опубліковано на сайті Книжкової палати України.

4. Остаточні узагальнені дані про надходження ОП видань України за 2022 р., узагальнені дані про надходження ОП видань України за I кв., I півріччя, за 9 місяців 2023 р. та станом на грудень 2023 р. подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за I, II, III кв. 2023 р., за 2023 — у заключному звіті.

База даних друкованих медіа використано для надання послуг та інформування громадськості, опубліковано на сайті Книжкової палати України.

Із 414 назв друкованих медіа, зазначених у звітах, у Книжкову палату України доставлено ОП 303 назви цих видань, відповідно 56 — не доставлено, випуск 55 назв — припинено.

За результатами аналізу звітів про випуск друкованих медіа на грудень 2023 р. суб'єктам діяльності цих видань було направлено 8 офіційних (рекомендованих) та 17 електронних листів щодо ненадсилання звітів та ОП видань. Підсумком проведеної роботи стало те, що 16 суб'єктів діяльності друкованих ЗМІ дослали 7 звітів за формою 1-В (ЗМІ) та 14 суб'єктів доставили ОП 15 назв видань.

Загалом упродовж звітнього періоду 109 видавців книжкової продукції та 42 суб'єкти діяльності друкованих медіа отримали консультації стосовно доставляння ОП видань та надання звітності.

5. Аналітичні огляди: за результатами моніторингу медіа щодо інформаційної насиченості та змісту їх матеріалів; висвітлення у медіа питань євроатлантичної інтеграції, інформаційної безпеки, зовнішньої та внутрішньої політики в умовах війни та книговидавництва в Україні і світі у 2023 р.; висновки та практичні рекомендації з цих питань подано в Держкомтелерадіо з інформаційними записками за відповідний період та у заключному звіті.

Актуалізована БД українських і зарубіжних медіа, що висвітлює ситуацію в Україні у 2023 р.

6. База даних суб'єктів видавничої справи (видавців)–користувачів систем ISBN, ISMN та ISSN за 2023 р.

Станом на 24.12.2023 бази даних користувачів систем ISBN та ISMN містить відомості про 4738 суб'єкта видавничої справи, що здійснює видавничу діяльність.

Станом на 24.12.2023 — опрацьовано 650, підготовлено 870 листа-відповіді щодо видачі ISBN та ISMN, а також відповідну супровідну документацію, присвоєно 114 нових та 140 повторних ідентифікаторів в системі ISBN, надано в користування 1321 ISBN по терміновому тарифу, 19 973 номерів — по звичайному, присвоєно 5 нових ідентифікаторів у системі ISMN, 68 ISMN — по звичайному тарифу, 170 ISSN — надано в користування по звичайному тарифу, 20 ISSN по терміновому тарифу, надано 51 Сертифікат та актуалізовано 67 записів ISSN, надано понад 4800 консультацій по телефону та через електронну пошту з питань ISBN/ISMN/ISSN.

7. Електронний реєстр помилкових ISBN, ISMN та електронні реєстри ідентифікаторів видавців у системах ISBN, ISMN за 2023 р. використано для публікацій помилкових ISBN, ISMN в державних бібліографічних покажчиках.

8. Електронний ресурс "Календар знаменних і пам'ятних дат" за II, III, IV кв. 2023 р., I кв. 2024 р.

Укладено статті для щоквартальника "Календар знаменних і пам'ятних дат" (№ 2, 3, 4 2023 р. та № 1 2024 р.), здійснено їхнє наукове редагування. У довідковому виданні розміщено

перелік знаменних і пам'ятних дат, що відбулися у різні роки, у квітні—грудні 2023 та у 2024 рр. — відповідно 1556 і 468 подій наукового, суспільного, політичного та культурно-мистецького життя України і світу, нариси про відомих вітчизняних і зарубіжних письменників, діячів науки та культури.

9. Електронний інформаційний масив "Краєзнавчий каталог : методичні рекомендації щодо організації та структури за УДК" розроблено для бібліотек з подальшим застосуванням у практичній діяльності.

10. Здійснено моніторинг, розроблення та ухвалення методичних рішень для актуальних і часто вживаних нині понять й тем, а також внесення готових методичних рішень у зведений Алфавітно-предметний покажчик до УДК.

Будуть використані для надання послуг бібліотечним та науковим установам.

11. Впровадження національного еталона УДК в Україні у 2023 р. Книжковою палатою України станом на 25.12.2023 р. опрацьовано 2 142 звернення від видавничих організацій та фізичних осіб стосовно консультації з визначення індексів УДК, авторського знака для видань за 2023 р. "База даних користувачів" послуг класифікаційної системи УДК поповнилася на 73 нових користувачів, із них 31 — юридичні особи.

12. Актуалізований веб-сайт Книжкової палати України з оновленими сторінками.

Наукова новизна: розроблено та опрацьовано адміністративні дані випуску видавничої продукції суб'єктами видавничої діяльності у 2022—2023 рр.; досліджено стан функціонування систем ОП, ISBN/ISMN та ISSN; створено нові електронні інформаційні та бібліографічні ресурси.

Результати НР будуть використані: Держкомтелерадіо, Державною службою статистики України, Консорціумі УДК у Нідерландах, іншими органами державної влади для визначення напрямів державної політики у видавничій справі та інформаційній сфері, суб'єктами видавничої й бібліотечної справи, організаціями в галузі ЗМІ, науковими та навчальними закладами.

Сфера застосування: зведені адміністративні дані, аналітичні матеріали, електронні інформаційні ресурси використовуються в статистичній, видавничій, книготорговельній, бібліотечній, інформаційній сферах, у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, у сфері підготовки наукових спеціалістів.

Публікації за темою

МОНОГРАФІЯ

Сенченко М. Бібліографія країн світу. К. : Вид. "Ліра-К", 2023. 306 с.

ДРУКОВАНІ ВИДАННЯ

Довідкові, інструктивно-методичні видання

Друк України (2022) : стат. зб. / Держ. ком. телебачення і радіомовлення України, Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова" ; [уклад. А. Воронцова]. — Київ : Кн. палата України, 2023. — 103 с.

Періодичні видання

Календар знаменних і пам'ятних дат — №№ 2—4 за 2023 р. та № 1 за 2024 р.

Вісник Книжкової палати — №№ 1—12 за 2023 р.

СТАТТІ В НАУКОВИХ ВИДАННЯХ

СЕНЧЕНКО М. Культурна спадщина України у століття цифрових технологій — Вісник Книжкової палати — 2023, № 1, с. 3.

СЕНЧЕНКО М. Ера домінування Розуму — Вісник Книжкової палати — 2023, 9—12, с. 3.

ВАСЬКІВСЬКА О. Аналіз адміністративних даних випуску видань України у 2022—2023 роках — Вісник Книжкової палати — 2023, № 6, с. 12.

ВОРОНЦОВА А., МУЗИЧЕНКО Н. Книговидавнича діяльність в Україні за підсумками 2022 року — Вісник Книжкової палати — 2023, № 4, с. 3.

ОНИЩУК М. Система зберігання обов'язкового примірника у провідних країнах світу — Вісник Книжкової палати — 2023, № 3, с. 12.

ОНИЩУК М., ТАТАРІНОВА Л. Авторське право: боротьба з піратством і плагіатом у цифрову добу (морально-психологічний аспект) — Вісник Книжкової палати — 2023, № 10, с. 9.

ТАТАРІНОВА Л. Моделі державної підтримки сфери книговидавництва у країнах Європи — Вісник Книжкової палати — 2023, № 8, с. 11.

УСТІННИКОВА Т., ЖИГУН Т. Аналіз стану доставляння обов'язкових примірників видань України у 2022 році — Вісник Книжкової палати — 2023, № 5, с. 3.

СЕНЧЕНКО М. Проекти збереження культурної спадщини в Нідерландах — Вісник Книжкової палати — 2023, № 1, с. 4.

ПЛУС А. Книга — показник рівня інтелектуального потенціалу населення — Вісник Книжкової палати — 2023, № 3, с. 19.

МИЛЬЧЕНКО Л. Проблема розвитку української мови: хронологія лінгвоциду у датах і документах, законодавчі акти незалежної України та потрактовування сучасних медіа — Вісник Книжкової палати — 2023, № 8, с. 46.

МИЛЬЧЕНКО Л. Українська мемуаристика: віхи історії та сучасний стан — Вісник Книжкової палати — 2023, № 10-11, с. 42, 37.

СЕНЧЕНКО М. ПРОЄКТ: "Цифрова платформа книжкової індустрії" — Тези доповідей VIII Міжнар. наук.-техн. конф. (16-20 травня 2023, м. Харків) / редкол.: І. Б. Чеботарьова, О. В. Вовк, Ж. В. Дейнеко. Харків: ТОВ "Друкарня Мадрид", 2023. Т. 1. С. 98—99.

ОНИЩУК М. Концептуальні засади наукових досліджень сучасної індустрії книги. — Тези доповідей VIII Міжнар. наук.-техн. конф. (16—20 травня 2023, м. Харків) / редкол.: І. Б. Чеботарьова, О. В. Вовк, Ж. В. Дейнеко. Харків: ТОВ "Друкарня Мадрид", 2023. Т. 1. С. 222—223.

ТАТАРИНОВА Л. Виклики для книговидавництва України у воєнний час. — Тези доповідей VIII Міжнар. наук.-техн. конф. (16—20 травня 2023, м. Харків) / редкол.: І. Б. Чеботарьова, О. В. Вовк, Ж. В. Дейнеко. Харків: ТОВ "Друкарня Мадрид", 2023. Т. 1. С. 232—233.

Тема 2. Розроблення баз даних поточної державної бібліографії України 2022—2023 рр. та ретроспективного фонду 1920-х, 1970-х рр.

Ключові слова: **ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК; АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ; ДЕРЖАВНА БІБЛІОГРАФІЯ; НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОГРАФІЯ; РЕТРОСПЕКТИВНА БІБЛІОГРАФІЯ; БІБЛІОГРАФІЧНА БАЗА ДАНИХ; БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ.**

Об'єкти дослідження — обов'язкові примірники видань України 2022—2023, 1928, 1956, 1962, 1965, 1970-х рр., бази даних державної бібліографії за 2022 р.

Мета роботи — введення у науковий обіг відомостей про видання фонду Державного архіву друку, який становить національне надбання, поповнення національного інформаційного фонду України поточними державними та ретроспективними бібліографічними ресурсами.

Методи дослідження — аналітико-синтетичне опрацювання, бібліографічне виявлення, бібліометричний аналіз, бібліографічна характеристика, групування, систематизування.

Поточні бібліографічні бази даних усіх видів неперіодичних та періодичних видань (газет 2022 р., журналів 2023 р.), державної бібліографії книг, журнальних і газетних статей, рецензій за 2023 р., нотних, картографічних та образотворчих видань за 2022 р.; зведені бази даних, актуалізовані інформацією за 2023 р.; таблиці авторських знаків; ретроспективні бази даних газет 1962 р.; журналів 1965 р. — ½ річного фонду; образотворчих видань 1956 р., актуалізована база даних газет 1928 р.; біобібліографічна база даних "Письменники доби становлення української державності": періодичні (крім газет) і продовжувані видання 1922 р.; наукові статті на основі історико-фондознавчого дослідження "Друковані видання 1970-х рр.: тематичні та змістовні пріоритети"; тематичні бази даних щодо євроатлантичної інтеграції України за матеріалами друкованих медіа 2023 р.; аналітичні огляди за базами даних державної бібліографії книг та журнальних статей 2022 р.; нові редакції переліків газет та журналів, матеріали з яких увійдуть у бази даних державної бібліографії у 2023 р. За результатами кожного кварталу складено інформаційні записки з додатками відповідних документів, в кінці року — звіт про виконання НР у 2023 р.

Результати НР:

1. *Монографія Сенченко М. І. Бібліографія країн світу* — це системне дослідження історії становлення національної бібліографії в різних країнах світу, зокрема Великій Британії, США, Франції, Німеччині, Болгарії, Угорщині, Польщі, Румунії, Чехії, Словаччині, країнах колишньої Югославії, викладено авторську концепцію бібліографії, її зародження, становлення й розвитку.

2. *Виробничо-практичне видання "Двозначні таблиці кириличних авторських знаків на основі зведеного кириличного алфавіту"* — розроблені на основі таблиць Хавкіної із застосування зведеного алфавіту для всіх мов, що використовують кириличні шрифти.

Видання призначене для використання бібліотеками, видавництвами, та іншими установами для визначення авторського знака на книжкові видання.

3. *БД електронних каталогів, поточної та ретроспективної державної бібліографії, тематичні БД* загальним обсягом 55 499 записів, актуалізована 191 записом ретроспективна БД газет 1928 р.

Обсяг поточних БД — 53 135 записів, у тому числі:

- БД електронних каталогів неперіодичних видань — 20 249 записів;
- БД електронних каталогів періодичних і продовжуваних видань — 2 428 записів;
- БД державної бібліографії (літописів) — 30 458 записів.

4. *Нові редакції переліків періодичних і продовжуваних видань для суцільного перегляду р.:*

Перелік газет містить 44 назви видань.

Перелік журналів, бюлетенів і збірників — 486 назв видань.

5. *Аналітичні огляди за матеріалами БД державної бібліографії 2022 р. з використанням бібліометричних методів дослідження:*

— "Книги України в дзеркалі державної бібліографії";

— "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2022 року за розділами УДК".

Проаналізовано 13 590 записів БД на книги 2022 р. та 10 360 записів на журнальні статті.

6. *Актуалізовані записами поточного року зведені БД електронних каталогів та державної бібліографії.*

У 2023 р. зведені БД актуалізовано 51 362 записами, у тому числі БД електронних каталогів 22 249 записами, державної бібліографії — 31 113 записами.

Зведені БД електронних каталогів містять 682 185 записів, державної бібліографії 1 107 103 записів. Разом 1 789 288 записів.

7. *Ретроспективні бібліографічні БД.*

Загальна кількість створених записів у БД — 2 180, зокрема за видами:

— республіканських, обласних та районних (Вінницької, Волинської та Дніпропетровської обл.) газет 1962 р. — 251 запис;

— періодичних (крім газет) і продовжуваних видань за 1965 р. — 127 записів;

— образотворчих видань 1956 р. — 1109 записів;

— БД "Письменники доби становлення української державності: періодичні (крім газет) і продовжувані видання 1922 р." — 502 записи.

Актуалізовано базу даних газет 1928 р. — 191 запис.

8. *Історико-фондознавче дослідження Державного архіву друку "Друковані видання 1970-х рр.: тематичні та змістовні пріоритети".*

У рамках цього дослідження у "Віснику Книжкової палати" опубліковано 4 статті:

— ДОЯР Л. Сільськогосподарська тематика як пріоритетний зміст друкованої періодици УРСР 1970-х років;

— ДОЯР Л. Десятирічка ідеологічних ювілеїв та її віддзеркалення в періодиці УРСР 1970-х років;

— ДОЯР Л. Спортивні злети Радянської України на сторінках республіканського журналу "Старт" 1970-х років

— ДОЯР Л. Кривий Ріг як центр важкої промисловості УРСР: роль науковців Кривбасу в розвитку гірничорудної галузі (на друках 1970-х років)

9. *Підготовлено і опубліковано в науковому фаховому журналі "Вісник Книжкової палати" аналітичні огляди:*

— "Дослідження тематичної спрямованості публікацій у науковій періодиці України 2022 року за розділами УДК (за матеріалами бази даних державної бібліографії "Літопис журнальних статей");

— "Книги України в дзеркалі державної бібліографії (за матеріалами баз даних державної бібліографії "Літопис книг" за 2022 р.);

— "Українська художня література: поезія, проза, драматургія у фонді Державного архіву друку 1922 р.: матеріали до бібліографії (періодичні та продовжувані видання)";

— "Пресознавчі аспекти музейної та пам'яткоохоронної справи в Україні : (за матеріалами періодичних видань 1922 року фонду Державного архіву друку)".

Наукова новизна: вперше в Україні проведено системне дослідження зарубіжної бібліографії і опубліковано монографію Сенченко М. "Бібліографія країн світу"; розроблено "Двозначні таблиці кирилических авторських знаків : на основі зведеного кирилического алфавіту"; створено бази даних державної бібліографії усіх видів видань за 2022—2023 рр.; розроблено аналітичні огляди на основі бібліометричного аналізу баз даних державної бібліографії книг і журнальних статей за 2022 р.; створено ретроспективні бази даних видань з фонду Державного архіву друку. Аналога цим розробкам немає.

Соціальний ефект полягає у забезпеченні суспільства бібліографічною інформацією про всі види видань, випущені в Україні у 2022—2023 рр.; аналітичними документами щодо книговидання і періодики; ретроспективною бібліографічною інформацією про фонд Державного архіву друку.

Результати НР будуть використані державними органами влади, бібліотеками, ЗВО, іншими користувачами інформації.

Сфери застосування: видавнича, інформаційна, галузі науки, освіти, культури.

10. Опубліковано 4 рецензії на видання, що зберігаються у фонді Державного архіву друку:

Кепін Д. Музеєлогія: погляд з Одеси / Дмитро Кепін // Вісник Книжкової палати. — 2023. — № 2. — С. 18—19. — Рец. на кн.: Гребцова І. С. Музеєлогія : навч.-метод. посіб. / І. С. Гребцова. — Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. — 142 с.

Кепін Д. Світ каменю / Дмитро Кепін // Вісник Книжкової палати. — 2023. — № 3. — С. 34. — Рец. на кн.: Школьна О. В. Основи гемології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Школьна. — Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2018. — 128 с.

Кепін Д. Нове видання з найдавнішої історії / Дмитро Кепін // Вісник Книжкової палати. — 2023. — № 7. — С. 51—52. — Рец. на кн.: Скирда В. В. Історія первісного суспільства : підручник / В. В. Скирда, Б. А. Шрамко ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. — 171, [16] с.

Кепін Д. Нове видання з музейництва та пам'яткоохоронної справи / Дмитро Кепін // Вісник Книжкової палати. — 2023. — № 12. — С. 20—21. — Рец. на кн.: Терський С. Історія музейної справи та охорони культурної спадщини в Україні : навч. посібник / Святослав Терський, Ольга Савченко. — Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. — 260 с.

11. Тематичні БД.

Загальний обсяг створених у 2023 р. тематичних БД — 184 записи.

12. Фонд Державного архіву друку

У 2023 р. фонд Державного архіву друку поповнено 41 607 виданнями. Загалом фонд налічує 14 997 448 од. зберігання (табл. 7.1.1).

Фонд Державного архіву друку станом на 01.01.2024

Вид видань	Кількість од. зберігання
Книги і брошури	1 174 538
Автореферати дисертацій	99 781
Газети	11 149 254
Періодичні (крім газет) та продовжувані видання (журнали, бюлетені, календарі)	452 365
Нотні видання	21 463
Образотворчі видання	98 902
Картографічні видання	4 984
Текстові аркушеві видання	1 957 048
Електронні видання	1 409
Службові документи	8 922
Видання групового опрацювання	28 782
Всього:	14 997 448